

KIMMO NOKKONEN

LIKAISTA HIIHTOA

JA PUHDASTA
PAJUNKÖYTTÄ

DOCENDO

**LIKAISTA HIIHTOA
JA PUHDASTA PAJUNKÖYTTÄ**

KIMMO NOKKONEN

**LIKAISTA
HIIHTOA
JA PUHDASTA
PAJUNKÖYTTÄ**

DOCENDO

Ensimmäinen painos

© Kimmo Nokkonen ja Docendo 2026

Docendo on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

www.docendo.fi

Kansi: Jarkko Lemetyinen, Katse Design

Taitto: Taittopalvelu Yliveto Oy

ISBN 978-952-8506-294

Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut:

tuotevastuu@docendo.fi

"Miten piti tietää ja olla tietämättä, olla selvillä asiain todellisesta tilasta ja ladella huolella seipitettyjä valheita, olla yhtäkaaa kahdella eri kannalla, tietää että ne pois-sulkivat toisensa ja uskoa silti kumpaiseenkin."

George Orwell, *Vuonna 1984*,
(suom. Raija Mattila)

SISÄLLYS

Esipuhe	11
1. Suomalaishiihdon huippuvuosi ja epohormonin varjo	17
Kielletty ihmelääke löytyy	18
Matikaisen epopullo.....	24
2. Vähäsöyrinki palaa ruoriin.....	30
Samalle lähtöviivalle	31
Tietotaitoa tilataan idästä.....	37
3. Leppävuoren kone liittää olympiakultaan.....	45
Yhteistyö venäläisten kanssa tiivistyy	46
Isometsän epokanava.....	52
Haamuhiihtäjä Heiskanen mursi sisäpiirin	54
Jotain rajaa veriarvoillekin	56
Professori määrää plasmanlaajentajia	58
Trondheimin verinen torstai-ilta.....	61
4. Utispommi vie kärjäsaliin	65
Veret seisauttava skuuppi	67
Tikun nokassa Räsänen ja liiton johto.....	69
Tiedotussodan alkulaukaukset	72
Panokset pöytään	77
Naganon eväät.....	83
Syyttäjä harkitsee, Ramsau palkitsee	89

5. Hiihtoliitto maksaa viulut	93
Kollektiivinen päätös.....	94
Hovioikeudessa tavataan.....	97
Erikoiset perustelut	99
Mahdoton tehtävä.....	101
Urheilun huippujuristi muistelee	104
6. Kyrön johdolla kohti kotikisoja	107
Hiihtoväen Via Dolorosa.....	108
Päävalmentaja auraa latuja.....	115
Piti tietää ja olla tietämättä	120
7. Helsingin hovioikeuden korjausliike.....	123
Kohtalokas lisäys kiellettyihin aineisiin.....	124
Tarkkaa taloudenpitoa	126
Korkeimman porteilla	131
8. Hiihdon Suomi-laivan haaksirikko	
Lahden arvaamattomilla vesillä	133
Kohti karikkoa.....	134
Kansallinen trauma syntyy	137
Suomen kuuluisin laukku	141
9. Salaliitot peittävät totuuden	149
Norjalainen ajojahti	151
Pirullinen viritys	154
Salaliittolaisten musta laatikko	158
Velka, joka oli maksettava.....	165
10. Esitutinnan hämmentävät alkuvaiheet	168
KRP:n Jyväskylän yksikkö	169
Tikkakosken insuliinivihje	171
Yllättävä ulostulo	174
Oslon tullissa	179
Palaveri valtionsyyttäjän kanssa	182
Tutkimukset ulottuvat Alankomaihin	185

11. KRP:n Jyväskylän yksikkö ottaa päävastuun	186
Onnekas sattuma Amsterdamissa	187
Juhannustanssit Jyväskylässä	191
Uusia epäilyjä	196
12. Tutkinta paljastaa hämärit Venäjän-bisnekset	201
Pimeää rahaa Venäjältä	202
Kaupat Moskovon Dynamon kanssa	203
13. Ensimmäisen vaiheen tutkinta valmistuu	208
Leppävuori piinapenkissä	209
Vähäsöyringin näytös	213
Pakkaspäivä petäjäkössä	216
Liian hyvin hoidettu asiaesittely.....	218
Kolmas kierros Kyrön kanssa	221
Tutkinnan raastavat loppumetrit	222
Vantaan kesäkärajät	224
14. Ammattimaista hormonikauppaa	228
Dopingaineet rikoslakiin	229
Pohjoismainen hormonitukku.....	233
Jäykistävää Genotropiinia.....	238
15. Omertan laki murtuu.....	241
Kyrö lyö kortit pöytään	242
Mitä Kyrö paljasti?	245
Hiihdon pääkärajät.....	248
Oikeus viipyi mutta voitti	252
Myllylän tragedia	255
Kärsimysnäytelmän päätepysäkki	260
16. Surullinen hiihtoperinne jatkuu	262
Kyrö todistaa epohormonin käytön	263
Hiihtäjät putoavat Vähäsöyringin kuoppaan.....	264
Vielä kerran tuomiolle	266

17. Oliko kyseessä oikeusmurha?.....	268
Apulaisvaltakunnansyyttäjän päätös.....	269
Jossittelua.....	271
18. Tulisiko urheilupetoksesta tehdä rikos?	274
Kriminalisoinnit Euroopassa ja Yhdysvalloissa.....	275
Kehittyvät testit ja dopingin noitatohtorit	284
Norjalainen ompeluseura	291
Liukkailla jäillä.....	301
Urheilupetos.....	304
Vaikeita kysymyksiä.....	307
Loppusanat	313
Kiitokset.....	318
Liite: Farmakologinen ohjelma	321
Lähteet	323

ESIPUHE

Sattumanvaraisuus on osa myös rikosten selvittämistä, aivan kuten kaikkea muutakin elämää. Työskentelin yli 30 vuotta rikostutkijana keskusrikospoliisissa, ja todennäköisesti urani vaativin ja vaikein tutkinta käynnistyi sattuman seurauksena. Kyse oli tapauksesta, joka tulisi myöhemmin liittämään minut Lahden hiihdon MM-kisoista helmikuussa 2001 alkaneeseen rikostutkintaan.

Tartosta kohti Helsingin Malmin lentoasemaa matkalla ollut Piper PA-28-181 Archer II -pienkone muutti sunnuntai-iltana 14.8.1999 yllättäen lentosuunnitelmaansa. Koneen kapteeni ilmoitti laskeutuvansa Malmin sijasta Jyväskylään, Tikkakosken lentoasemalle. Kapteenin lisäksi koneessa oli kolme matkustajaa, joista kaksi tunnettiin koko valtakunnassa. Olympiavoittaja Mika Myllylä ja Suomen hiihdon päävalmentaja Kari-Pekka Kyrö olivat palaamassa Myllylän sponsorin omistamalla pienkoneella Suomeen Otepäässä järjestetyistä Suvirullit-rullasuksihiihtokilpailuista. Viro ei kuulunut elokuussa 1999 Euroopan Unioniin, joten koneelle täytyi järjestää asianmukainen tarkastus sen laskeuduttua Suomeen. Tulli hälytti henkilökuntaansa vapaalta töihin, ja paikalle saatiin apua myös Jyväskylän poliisilaitokselta. Viime hetkellä tehty lentosuunnitelman muutos oli herättänyt viranomaisten kiinnostuksen. Kyrön hallusta löytyi insuliiniampulli, joka

luovutettiin hänelle takaisin tarkastuksen jälkeen. Yksittäinen insuliiniampulli ei herättänyt viranomaisissa enempää mielenkiintoa. Tiedot tapahtuneesta jäivät lepäämään tullen arkistojen kätköihin vajaaksi pariksi vuodeksi.

Minä kuulin ensimmäisen kerran huhun Tikkakosken lämpimässä illassa tehdystä pienkoneen tarkastuksesta maanantaina 26.2.2001. Päivä oli sama, jona Helsingin Sanomien uutinen paikasi Suomen Hiihtoliiton kadonneen lääkärinlaukun tuulettimeen ja helvetti pääsi irti. Opetusministeriö teki tutkintapyynnön Suomen Hiihtoliiton valtionavustusten käytöstä, ja poliisia vaadittiin tutkimaan Lahdessa tapahtunutta joukkokokäryä. Suomi oli Lahti-myrskyn silmässä.

Insuliini oli lisätty urheilussa kiellettyjen aineiden listalle alkuvuodesta 1999, joskin sen käyttö oli sallittua niille urheilijoille, joiden sairauden hoito vaati lääkitystä. Kyrön tai Myllylän ei tiedetty sairastavan sokeritautia. Meitä poliisissa kiinnosti kovasti, miksi Kyröllä oli ollut hallussaan dopingaineeksi luokiteltua insuliinia, jota käytetään yhdessä kasvuhormonin kanssa urheilusuorituksen parantamiseen. Insuliinia oli löydetty yleisesti anabolisten steroidien ja kasvuhormonin väärinkäyttäjiltä.

Kyröltä elokuussa 1999 tavattu insuliiniampulli oli aiheutodiste, joka viittasi kasvuhormonin käyttöön maastohiihdossa. Se antoi aiheen epäillä, että Suomen Tietotoimiston (STT) herjausoikeudenkäynnissä oli vuosina 1999–2000 rikottu asianomistajaa sitovaa totuusvelvollisuutta ja annettu tahallaan tuomioistuimelle väärää tietoa dopingin käytöstä maastohiihdossa.

Oli mahdollista, että oli tapahtunut vakava rikos ja että kaksi toimittajaa oli tuomittu oikeudessa väärin perustein. Asia oli syytä tutkia tarkasti.

Pienkoneen lentosuunnitelman muutos ja sitä seurannutta tarkastusta koskevan huhun kantautuminen korviini saattoivat minut mukaan tutkintaan, johon minua tuskin olisi muutoin määrätty.

Kun Lahden käryjen mittakaava ja Suomen Hiihtoliiton valmennusjohdon ja lääkäreiden osuus tapahtumiin paljastui, alkoi mediassa keskustelu, tulisiko poliisin aloittaa rikostutkinta käryistä. Joidenkin oikeustieteen asiantuntijoiden mielestä Lahdessa kärynneitä hiihtäjiä olisi voitu syyttää petoksen yrityksestä. Dopingin avulla kilpailun lopputulosta pyritään manipuloimaan, mutta manipuloinnin ja lopputuloksen välisen yhteyden osoittaminen petoksen rikosvastuun edellyttämällä tavalla on hyvin vaikeaa, ellei mahdotonta. Vaikka petoksen tunnusmerkistö näyttäisi näennäisesti sopivan kilpaurheilun dopingiin, ei petoksen tunnusmerkistöä sovelleta kilpaurheilussa tapahtuvaan dopingiin Suomen rajojen ulkopuolellakaan. Saksassa sellaista on tietävästi takavuosina yritetty mutta varsin huonolla menestyksellä.

Mediassa ja asiaan liittyvässä kirjallisuudessa on pääosin keskitytty tarkastelemaan kärähtäneiden hiihtäjien ja päävalmentaja Kari-Pekka Kyrön osuutta tapahtumiin. Tosiasiassa Lahden kilpaladuilla ei tehty ainuttakaan rikosta. Niillä rikottiin ainoastaan urheilun omia sääntöjä, mistä seuraamukset langetti urheilun oma kontrollijärjestelmä. Poliisilla ei ollut edes toimivaltaa selvittää Lahden tapahtumia. Dopingin käyttö ei ole rikos Suomessa.

Siitä huolimatta Lahden käryistä käynnistyi laaja, vaativa ja pitkäkestoinen rikostutkinta.

Kyse oli petoksista, jotka kohdistuivat oikeuslaitokseemme. Siksi ne olivat omiaan murentamaan uskoa koko oikeusjärjestelmään. Pidän niitä edelleen merkittävimpinä petoksina, joita urallani tutkin, vaikka niistä langetettiin lopulta suhteellisen lieviä tuomioita.

Laajojen, vaikeiden ja pitkäkestoisten rikosasioiden selvittelyn pitäisi olla suunnitelmallista ja johdettua toimintaa, jossa sattumanvaraisuudella ei ole merkittävää roolia. Talvella 2001 sattuma ohjasi kuitenkin poliisin tutkintaa, jonka suunta oli hukassa ja kompassin neula pyöri villisti ympyrää. Lisäksi

koin, että minua yritettiin estää avaamasta tutkintaa, joka kohdistuisi STT:n herjausoikeudenkäynnissä tapahtuneisiin rikoksiin. Päästäkseni eteenpäin jouduin tekemään asioita, joista en voi jälkikäteen olla ylpeä. Laajojen ja vaikeiden asioiden tutkinta ei saisi olla yksittäisen tutkijan motivaation, itseohjautuvuuden ja jääräpäisyyden varassa.

Kuuluin keskusrikospoliisin Jyväskylän yksikön tutkintaryhmään, jonka vastuulla Lahden kisojen jälkeinen tutkinta pääosin oli, ja toimin vuonna 2001 alkaneen rikostutkinnan päätutkijana. Lisäksi olin mukana tutkinnassa, joka käynnistyi uudelleen vuonna 2008.

Uskon, että minulla on vielä elossa olevista rikostutkijoista kattavin käsitys siitä, mitä tutkinnan eri vaiheissa tapahtui ja selvisi. Elin vuosia tutkinnan keskipisteessä.

Aihetta tavalla tai toisella käsittelevää aineistoa on valtava määrä. Esitutkinta-aineisto sekä eri tuomioistuimien päätökset käsittävät tuhansia ja tuhansia sivuja. Julkaistujen lehtijuttujen määrää Suomessa ja ulkomailla voi vain arvailla. Aiheesta on tehty tutkimusta ja julkaistu kirjoja. On tehty dokumentteja ja tositapahtumiin löyhästi perustuva tv-sarja. Lahden tapahtumia ja niiden seurauksia on käsitelty myös asianosaisten elämäkerroissa.

Sain olla mukana tekemässä *Likaista lunta: Lahti 2001* -dokumenttisarjaa, joka esitettiin Nelosella keväällä 2024. Projektin parissa työskennellessäni huomasin tapaukseen liittyviä uusia näkökulmia. Esimerkiksi Suomen Hiihtoliiton puheenjohtajana vuosina 1996–2000 toimineen Esko Ahon antama haastattelu – ensimmäinen koko asiaan liittyvä – avaa mielenkiintoisella tavalla olosuhteita, joissa STT:n doping-uutisointia koskenut herjausoikeudenkäynti lähti liikkeelle talvella 1998.

Entisen päävalmentaja ja lajipäällikkö Pekka Vähäsöy-ringin vuosina 2017 ja 2024 antamat laajat henkilöhaastattelut Ilta-Sanomien toimittaja Marko Lempiselle sekä Lempisen

kirja *Mika Myllylä – langennut legenda* (Tammi, 2025) avaavat 1990-luvun alun tapahtumia, epohormonin käyttöönottoa sekä Suomen hiihtoliiton osuutta asiaan.

Tapahtumasarja vaikutti myös suomalaiseen journalismiin, etenkin urheilujournalismiin. Johanna Aatsalon kirja *Paljastus – tarina dopinguutisesta* (WSOY, 2024) on koskettava kertomus kafkamaisia piirteitä saaneesta oikeusjutusta, jonka pyörteisiin toimittaja oli hukkua.

Tietokirjaa, jossa käsiteltäisiin dopinginvyyhdin rikostutinnan ja -prosessin vaiheet kokonaisuudessaan, ei kuitenkaan ole aiemmin julkaistu. Rikosten ja rikosprosessin myötä ajanjakso, jota kirjassa tarkastelen, rajoittuu pääosin vuosille 1988–2013. Sitä aiemmilla tapahtumilla ei ole prosessin lopputuleman kannalta juuri merkitystä. Omakohtaiset kokemukseni ja tutkintaan liittyvät tarinat alkavat helmikuun lopulta 2001.

Käyttämäni lähteet ovat peräisin suurelta osin esitutinnan ja asian oikeuskäsittelyiden aikana syntyneestä aineistosta sekä tuomioistuimien perusteluista. Kirjan loppuun on koottu lukukohtaisesti tarkemmat viittaukset rikosprosessin aikana syntyneeseen asiakirja-aineistoon.

Kerron myös lukuisia tarinoita, jotka perustuvat puhtaasti omiin kokemuksiini ja muistoihini. Tapahtumien ajoittamisessa olen hyödyntänyt päiväkirjojani ja muita muistiinpanojani.

Lahden kisojen jälkeen alkaneessa tutkinnassa paljastui melko pian seikkoja, jotka viittasivat vahvasti siihen, että Suomen maastohiihdossa oli käytössä dopingohjelma. Lopullinen kuva tapahtumista muodostui kuitenkin vasta vuonna 2008 alkaneen tutkinnan myötä.

Kirjan tapahtumat etenevät pääosin kronologisesti. Uskon, että se palvelee lukijaa parhaiten, joskaan se ei vastaa sitä, missä järjestyksessä asiat paljastuivat itse esitutkinnassa. Kirjoittaessani olen joutunut seuraamaan kahta aikajanaa: tapahtumien ja tutkinnan aikajanoja.

Palapelin kokoaminen kesti vuosia, eivätkä sen palat löytyneet järjestyksessä. Paloja puuttuu edelleen, eikä kaikkia löydetä koskaan. En ole naiivi. Myönnän, ettei koko totuutta saada todennäköisesti koskaan selville. Ihmisiä on kuollut, ja asiaan liittyvää aineistoa on hävinnyt ja hävitetty. Tapahtumiin on kuitenkin saatu merkittävää lisätietoa aivan viime aikoihin asti.

Joidenkin tuntuu olevan edelleen vaikea hyväksyä sitä, että Lahden katastrofi oli seurausta kansakunnan kaapin päälle nostettujen urheilutähtien ja valmentajien tekemistä amatöörimäisiltä vaikuttavista virheistä. Niin vaikeaa, että heidän on helpompaa uskoa erilaisiin huhuihin ja salaliittoteorioihin.

On esimerkiksi esitetty, että joukkokäry olisi ollut seurausta norjalaisten ja suomalaisten dopingvalvojen virittämästä ovelasta testiansasta. Toisen väitteen mukaan vantaalaisen huoltoaseman pihalta löytyneen surullisen kuuluisan lääkärinlaukun takana olisi ollut STT:n ja keskusrikospoliisin tutkijoiden yhdessä punoma juoni. Kumoan tällaiset salaliittoteoriat tässä kirjassa pala palalta ja toivon näin auttavani testiansaan ja lääkärinlaukkuun liittyvästä vahvistusharhasta kärsiviä kansalaisia.

Lähestyn asiaa rikostutkinnan ja -oikeuden tulokulmasta, aina STT:n herjausoikeudenkäynnin synnystä Hiihtoliiton rakenteista paljastuneeseen järjestelmälliseen dopingiin. Kirja ei ole pelkkä kertaus hiihtourheilumme synkimmistä vuosikymmenestä vaan kriittinen analyysi siitä, kuinka oikeusjärjestelmäämme kohdistuneilla petoksilla aiheutettiin peruuttamattomia vahinkoja työtään tehneille toimittajille. Edes kansallisurheilun kunnian puolustaminen ei luo oikeuttamisperustetta rikoksille. On ensiarvoisen tärkeää, että totuus nousee esiin silloinkin, kun sen kuuleminen sattuu.

1. SUOMALAISHIIHDON HUIPPUVUOSI JA EPOHORMONIN VARJO 1988–1993

Videman on kansainvälisen hiihtoliiton FIS:n ja Suomen Hiihtoliiton asiantuntijaryhmän jäsen. Hän toivoo olevansa väärässä, mutta hänen mielestään EPO pudottaa pohjan kestävyyslajeilta. ”Mutta ovathan juoksu ja hiihto edelleen erinomaisia kuntoilulajeja.”

Helsingin Sanomat 21.2.1988

Tapasin rikosylikomisario Pauli Huuskosen ja jo edesmenneen rikosylikonstaapeli Arto Mäkitalon kanssa Kari-Pekka Kyrön KRP:n Jyväskylän toimistolla maaliskuussa 2002. Uutiset suolsivat parhaillaan STT:n päätoimittaja Mikael Pentikäisen kirjoittamia juttuja Kyrön Alankomaista hankkimista epo- ja kasvuhormoneista. Tunnelma keskusrikospoliisissa oli erittäin kireä. Olimme tutkineet Kyrön tekemisiä vuoden päivät ja olimme päätyneet totaalisesti eri puolille pöytää. Lähes kaikki tutkinnassa esille tullut oli riidanalaista, ja Kyrö oli joutunut käymään läpi todellisen Via Dolorosan kantaessaan yksin vastuuta koko Suomen maastohiihdon katastrofista. Häneen henkilöityi kaikki se suunnaton häpeä, jota hiihtokansa joutui mielestään kokemaan Lahden joukkokärystä.

Kyrölle oli varattu likakaivon osa. Kaivon, johon kaadettiin koko 1990-luvun aikana kerääntynyt kuona ja saasta. Totesin Kyrölle tuolla tapaamisella, että me emme epäile hänen laittaneen junaa liikkeelle. Meidän käsityksemme mukaan hän oli hypännyt junan kyytiin sen ollessa täydessä vauhdissa jo pitemmän aikaa. Kyrö näytti pitävän vertauksestani.

Siirrytään seuraavaksi ajassa taaksepäin. Hetkeen, jolloin junan väitetään lähteneen liikkeelle.

KIELLETTY IHMELÄÄKE LÖYTYY

Urheilussa on kautta aikojen käytetty aineita, joiden on uskottu parantavan suorituskykyä. Rooman keisari Theodosius Suuri lopetti vuonna 393 jaa. pidettyjen kisojen jälkeen antiikin olympialaiset, koska kisoista oli tullut markkinahumun, rahan ja huumeiden taistelulenttä, pakanallinen juhla.

Meidän on kuitenkin syytä aloittaa matkamme hieman lähempää. Ensimmäinen dopingista kiinnijäänyt suomalaisurheilija oli Eero Mäntyranta vuonna 1972. Erkki Vettenniemi avaa kirjassaan *Suomalainen hiihto-doping – punssia, pille-reitä ja punasoluja* (SKS 2017) suomalaisen maastohiihdon niin sanotun lääkehuollon vaiheet Oulun tervahiihtojen punssi-ryypystä pervitiinin avulla tehtyjen nappihiihtojen kautta 1980-luvun veritankkauksiin.

Vettenniemen suhtautuminen dopingtestaukseen on avoimen kielteinen. Hän leimaa sen suoranaiseksi terroriksi, joka pitäisi lopettaa. Hänen mukaansa dopingtestaus on autoritääristä kontrolloimista, urkintaa sekä rankaisumekanismi. Vettenniemi puhuu dopingin sijaan mieluummin urheilijoiden lääkehuollosta. Hänen mukaansa urheilijoilla tulisi olla vapaa oikeus harjoittaa ammattiaan lääkehuolto mukaan

lukien. Arto Halosen ansiokkaassa dokumenttielokuvassa *Sinivalkoinen valhe* (2012) puolestaan perehdytään suomalais-ten johdolla harjoitettuun veridopingiin Suomessa ja Italiassa. Vettenniemen ja Halosen teokset piirtävät kuvan suomalaisista 1970- ja 1980-lukujen veritankkauksen huippuosaajina, joiden tietotaitoa vietiin myös ulkomaille.

Erytropoietiinin eli epohormonin kehitys lääkkeeksi mullisti kestävyysurheilun 1980-luvun lopulta lähtien. Epohormoni on ihmisen oma hormoni, jota muodostuu munuaisissa. Se tehtävä on edistää ihmisen punasolutuotantoa. Epohormoni löydettiin jo 1900-luvun alussa. Vuonna 1948 suomalaiset tutkijat Eva Bonsdorff ja Eeva Jalavisto ehdottivat hormonille nimeä erytropoietiini. Epohormoni kehitettiin lääkkeeksi 1980-luvulla munuaispotilaiden kroonisen anemian hoitoon.

Se parantaa urheilijan suorituskykyä kohottamalla kudosten hapensaantia, kun veressä happea kuljettavan hemoglobiinin määrä kasvaa. Asiantuntijoiden mukaan epon käyttö voi lisätä urheilijan suorituskykyä jopa 10–15 %. Kansainvälinen Hiihtoliitto (FIS) kielsi epohormonin kesällä 1988. Kansainvälisen Olympiakomitean (KOK) kiellettyjen aineiden listalle epohormoni lisättiin vuoden 1990 alusta. Maailman Antidopingtoimiston (WADA) tilastojen mukaan vuosina 2002–2012 yhteensä 353 urheilijaa antoi positiivisen epohormoninäytteen.

Epohormonin käyttö leimasi kestävyysurheilua reilun vuosikymmenen, kun ammattipyöräilyssä käyttöön otettu aine siirtyi muihin lajeihin. Pyöräilyn mahtimaana tunnetun Italian hiihtäjät olivat väitetysti eturintamassa epohormonin käyttöönnotossa. Heitä valmensi suomalainen Jarmo Punkkinen, jota on mediassa tituleerattu Italian maastohiihdon veridopingin kummisedäksi.

Maastohiihdon 1990-luku oli synkkä. On ilmeistä, että pääosa lajin huipuista käytti epohormonia, sillä kiinnijäämisriskiä ei ollut. Toimivat epotestit saatiin käyttöön vasta

2000-luvun alussa. Kovasta harjoittelusta palautumista edistettiin kasvuhormonin avulla. Kasvuhormoni ei ollut tehokkain palautumista edistävä aine mutta käyttökelpoinen olemattoman kiinnijäämisriskin takia.

Epo-hormonin käyttö urheilussa ja merkitys suorituskyvyille olivat Suomen Hiihtoliiton tiedossa. Professori Tapio Videman oli toiminut vuodesta 1983 lähtien Hiihtoliiton edustajana FIS:n lääketieteellisessä komiteassa ja kuului maailman johtaviin veridopingin asiantuntijoihin. Suomalainen lehdistö kirjoitti maastohiihdon uudesta vitsauksesta 1980-luvun lopulla jutuissa, joiden vakiohaastateltava Videman oli. KOK:n omat asiantuntijat kuului Videmania epo-hormonista Calgaryn olympialaisten alla helmikuussa 1988.

Kisojen aikana Helsingin Sanomille antamassaan haastattelussa hän totesi epo-hormonin olevan paljon veritankkausta tehokkaampi keino parantaa suoritusta. Hänen mukaansa ihmisen fysiologia olisi kirjoitettava uudelleen, ellei epo-hormonin käyttö parantaisi urheilijan suorituskykyä merkittävästi. Asiantuntijat arvioivat jo helmikuussa 1988, että kilpailijan ”epoetu” 30 kilometrin hiihdossa olisi vähintään kolmen minuutin luokkaa.

Kuulustelin maaliskuussa 2001 epo-hormonin käytön ensimmäisenä suomalaisena tunnustanutta kuopiolaista hiihtäjää Sami Heiskasta. Heiskanen kuvasi aineen vaikutuksia seuraavasti:

Epo-hormonilla on kyllä kova vaikutus. – – Epon käytön vaikutuksen kilpailusuoritukseen huomaa selkeästi. Ylämäessä ei tule maitohappoja jalkoihin ja ylämäen jälkeen pystyy heti pitämään samaa vauhtia yllä.

Syksyllä 1988 järjestetyissä Soulin kesäolympialaisissa kenialaiset voittivat kaikki kestävyysjuoksumatkat 800 metristä 5 000 metriin. Vain kymppitonnin voitto lipsahti muualle.

HIIHDON DOPING -JUTTUNA TUNNETUN OIKEUSPROSESSIN RUUMIINAVAUUS

Lahden MM-kisojen dopingskandaali vuonna 2001 synnytti kansallisen trauman. Vaikka kilpaladuilla ei tapahtunut yhtään rikosta, suomalaishiihtäjien joukkokäry käynnisti yhden maamme oikeushistorian merkittävimmistä prosesseista. Poliisit kaivoivat esiin pala palalta Suomen maastohiihdon synkät salaisuudet 1990-luvun alusta lähtien. Oliko kyse lopulta amatöörien puuhastelusta vai järjestelmällisestä ja rakenteellisesta dopingista?

Kimmo Nokkonen toimi päätutkijana Lahden vuoden 2001 dopingskandaalista käynnistyneessä rikostutkinnassa. Hänen roolinsa oli keskeinen erityisesti sen selvittämisessä, olivatko hiihtäjät ja valmentajat erehdyttäneet tuomioistuimia niin sanotussa STT:n herjausoikeudenkäynnissä.

Nokkonen kuvaa peräti viisitoista vuotta kestänyttä prosessia, jota varjostivat julkinen paine ja poliisin sisäiset jännitteet. Lopulta Hiihtoliiton omerta murtui ja useita hiihtovaikuttajia tuomittiin ehdollisiin vankeusrangaistuksiin.

Kirjassa pohditaan myös sitä, miten kilpaurheilussa tapahtuvaa huijausta voitaisiin torjua tehokkaammin niin Suomessa kuin kansainvälisesti.

KIMMO NOKKONEN on Jyväskylässä asuva entinen rikostutkija, joka on julkaissut kirjan *Operaatio Fake - Suomalaisen taiderikosten jäljillä* (Docendo, 2024) sekä toiminut konsulttina tv-sarjojen tuotannoissa.

9 789528 506294

KL 30.16
ISBN 978-952-850-629-4

DOCENDO

www.docendo.fi

Kirjailijakuva: Juha Janhonen
Kansi: Jarkko Lemetyinen